

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА МОНІТОРИНГ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

Ягодзінський Сергій Миколайович

*доцент кафедри філософії Національного авіаційного
університету, доктор філософських наук, доцент*

Зазвичай питання регулювання (моніторингу, контролю) інформаційного простору викликає бурхливі дискусії в масовій свідомості та, небезпідставно, сприймається громадянами як наступ на сферу їхніх прав і можливостей. Визнаючи ці перестороги як обґрунтовані, зупинимось на одному аспекті, що, на наш погляд, виводить питання ролі держави в інституалізації інформаційного середовища з безапеляційної в дискусійну сферу. Зокрема, аргументом на користь державного регулювання інформаційної діяльності є введення, підтримка та розробка стандартів. Останні забезпечують стабільність і надійність інформаційних системи, а також довіру до них. І хоча корпорації масштабу Apple, Google, Facebook намагаються впровадити власні стандарти безпеки, звітності, аутентифікації та, навіть, грошові одиниці, за потреби держава без особливих втрат здатна відмежуватися від цих систем.

Означене провокує заклики деяких політиків до закріплення за державою функції контролю за інформаційним простором. Слід визнати, що такі ідеї мають раціональну основу в контексті реалізації інформаційної безпеки соціальних агентів. Проте деструктивні інформаційні впливи у формі пропаганди, маніпуляції, дезінформації орієнтують органи влади не стільки на розвиток мережевої архітектоніки, скільки на її захист. На жаль, останнє нерідко перетворюється на засіб контролю та управління суспільними групами й електоратом, а також метод формування їхньої колективної думки. Очевидно, сприйняття інформаційних мереж та масмедіа як зброї звужує соціальні потенції даних інноваційних продуктів. Внаслідок цього ми опиняємося перед складною та неоднозначною проблемою визначення місця державного управління в просторі глобальних інформаційних мереж.

Узагальнюючи напрацювання значного кола дослідників, В. Ананьїн та О. Пучков використали системний підхід до вирішення даної проблеми. Це дозволило їм виокремити кілька аспектів інформаційної безпеки [2, с. 196]. Найбільш важливими з них, на наш погляд, є такі: захищеність інформаційних ресурсів; надійність функціонування інформаційно-комунікативних систем; протистояння негативним інформаційним впливам на суспільну й індивідуальну свідомість; готовність до інформаційного захисту. І хоча в світі існує незначна кількість глобальних інформаційних мереж, відсутність яких реально могла б відчутно негативно вплинути на життєдіяльність і добробут соціуму, кожен відчуває дискомфорт без доступу до Інтернету, систем навігації і т.п., які можуть стати об'єктами інформаційного нападу.

Так, якщо розглянути засоби, які використовують провідні держави у випадку накладення санкцій на ту чи іншу країну, то перш за все обмеження стосуються торгівельно-фінансового обороту, видобутку корисних копалин і співробітництва у військовій сфері. Згортання інших програм, у тому числі й цифрових мережевих сервісів, віртуальних соціальних мереж, майже не застосовується. Навпаки, залучають всі можливі засоби для недопущення згортання означених систем на території окремої країни. Потенціал глобальних інформаційних мереж виявляється достатнім для згортання конфлікту або десантування ідей, прихильники яких будуть із середини сприяти запланованому сценарію розвитку подій.

З цього слідує, що на даному етапі цивілізаційного розвитку держава як основний політичний інститут має підстави втручатися в інформаційні відносини та інформаційні процеси, що відбуваються або проходять її територією. Цей висновок корелює з процесом становлення світових правових систем, в якому чітко визначені різновиди інформаційних відносин, що потребують соціокультурної оцінки та правового захисту. По-перше, це відносини, зв'язані з функціонуванням Інтернету і доступом до нього. Саме ці відносини характеризують взаємодію споживача і тих служб, які забезпечують доступ до інформаційних мереж. По-друге, відносини у сфері електронної

комерції стають доміантними, оскільки несуть користь як споживачу, так і виробнику. По-третє, відносини щодо захисту авторських та інших виключних прав на об'єкти інтелектуальної власності, які розміщені в інформаційному просторі. По-четверте, відносини, що виникають стосовно захисту конфіденційності інформації, запобігання розповсюдження інформації приватного змісту. Для нас вагомим є те, що об'єкти інформаційної діяльності є неоднорідними за своєю соціокультурною природою. Через це не просто віднайти критерії, які б дали вичерпну класифікацію інформаційних відносин. Усе ж успішна організація інформаційної діяльності можливі лише через зміну пізнавальних стратегій на рівні суспільної свідомості. Оновивши когнітивні установки та прийнявши інноваційно-комунікаційні практики, суспільство здатне розгорнути весь спектр соціокультурного потенціалу глобальних інформаційних мереж та реально, а не теоретично, перетнути рубікон інформаційного суспільства.

На безпосередню залежність укладу соціального життя та технологічних новацій вказували майже всі автори теорій сучасного суспільства. Але, якщо 20-30 років тому це стосувалося зовнішнього контуру соціального життя, то нині інноваційно-комунікаційні технології прямо визначають не лише стиль життя соціуму, а й спосіб і форму прийняття рішень окремими соціальними агентами. Разом з тим, беручи до уваги висновки Н. Лумана та логіку розвитку суспільства початку XXI ст., ми схильні підтримати підхід до розуміння суспільства як системи, основу якої складають соціальні мережі. У даному контексті небезпідставним є висновок І. Чайки: «Звернення окремих суб'єктів до інформаційних потоків не є повноцінним, що породжує ситуацію викривлення їхнього змісту в процесі інтеріоризації інформації» [3, с. 142]. Утім, яким би не був характер інформаційної діяльності, на початку XXI ст. відбулися радикальні зміни в осмисленні її як соціокультурного феномену.

Соціальні, культурні, економічні, правові відносини перетворилися на різновид інформаційних взаємодій. І якщо в попередні епохи уміння читати, писати, працювати з комп'ютерною технікою були ознаками високого рівня

знань і навичок, гарантом індивідуальної свободи, поваги та авторитету, то нині використання інноваційних технологій, програмних комплексів, електронної пошти, web-серфінгу стало неодмінною умовою готовності людини до виконання нею як професійних, так і особистих завдань. М. Фуллер щодо цього пише: «Вся інтелектуальна діяльність є дослідженням програмного забезпечення, в якому програмне забезпечення надає їй і середовище, і контекст» [1]. Співвіднесення соціальних реалій (а не віртуальних можливостей) з потенціалом інформаційних технологій виявляється на даному етапі цивілізаційного поступу однією із найбільш складних, амбівалентних завдань як на індивідуальному, так і на державному та геополітичному рівнях.

І хоча нам видається дискусійною позиція щодо безперспективності набуття світовою спільнотою форми ієрархізованої структури з чітко визначеними способами управління, пошук принципів і шляхів формування інформаційної єдності людства є необхідною (хоча й не достатньою) умовою розкриття потенціалу глобальних інформаційних мереж навіть в умовах державного контролю за цим ресурсом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Fuller M. First Software Studies Workshop [Електронний ресурс] / М. Fuller. – Режим доступу: <http://pzwart.wdka.hro.nl/mdr/seminars2>.

2. Ананьїн В.О., Пучков О.О. Інформаційна безпека як складова національної безпеки України / В.О. Ананьїн, О.О. Пучков / Гілея: науковий вісник. – 2014. – Вип. 85. – С. 195–198.

3. Чайка І.Ю. Інформаційна єдність світової спільноти: теоретико-методологічний аналіз: дис. ... док. філос. наук: 09.00.03 / Чайка Ірина Юріївна. – К., 2015. – 448 с.